

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/24/6-10>

Firuzə Kərimova

Azərbaycan Dövlət Kömrük Komitəsinin Akademiyası
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
dr.gatibe@gmail.com

İNGİLİSDİLLİ MƏTNLƏRİN TƏRCÜMƏSİ VƏ ONLARIN TƏDRİSİ PROBLEMLƏRİ

Xülasə

Məqalədə ingilis dilli mətnlərin Azərbaycan dilinə tərcümə problemlərindən bəhs olunub. Dil insanlar arasında ən mühüm ünsiyyət vasitəsi olmaqla özünü şifahi və yazılı şəkildə göstərir. Nitq fəaliyyətinin bu iki növünün hər birinin özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Şifahi nitq və yazılı nitq qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərir, inkişaf edirlər. Yazılı nitq özünü funksional üslublar şəklində göstərir. Bütün üslublar mətndə reallaşır. İngilisdilli mətnlərin tərcümə problemlərinin özünün bir öyrənilmə metodu vardır. Məqalədə bu tədris prinsiplərindən və metodlardan bəhs edilir. Məqalənin yazılmasında bir çox elmi mənbələrdən istifadə olunmuşdur.

Açar sözlər: tərcümə, tədris, ingilis, öyrənmə, mətn

Firuzə Kərimova

Academy of Azerbaijan State Customs Committee
Doctor of Philosophy in Philology
dr.gatibe@gmail.com

Problems of translation of English language texts and their teaching

Abstract

The article discusses the problems of translating English texts into Azerbaijani. Language is the most important means of communication among people, and it manifests itself verbally and in writing. Each of these two types of speech activity has its own special features. Oral speech and written speech work and develop in a reciprocal relationship. Written speech manifests itself in the form of functional groups. All styles are realized in the text. The problems of translation of English-language texts have their own method of study. The article talks about these teaching principles and methods. Many scientific sources were used in writing the article.

Keywords: translation, teaching, english, learning, text

Giriş

Mətnin dil mənasının onun mündəricəsi haqqında müxtəlif şəkildə işarə verməsi fikri çoxdan məlumdur. Həmin məsələyə nisbətən son vaxtlardan bəri bir çox həmhüdəd elm sahələrinin mütəxəssisləri diqqət göstərməyə başlamışlar.

Ənənəvi olaraq linqvistikə, onun ardınca isə tərcüməşünaslıq məsələsinin daha çox dil cəhətinə fikir vermişlər. Bu isə ona gətirib çıxarır ki, forma ilə məzmun arasında bərbəbir müvafiqlik yoxdur. Həmin elmlər buradan ortaya çıxan çoxmənalılıq və sinonimlik məsələlərinə daha artıq fikir vermişlər.

Çoxmənalılıq və sinonimlik dil universallığıdır, amma onlar hər dildə başqa-başqa şəkildə təzahür edir. Bunu başa düşməyin tərcümə nəzəriyyəsi və praktikasından ötrü müstəsna əhəmiyyəti vardır. Dil vahidlərinin mənası bir çox hallarda cümlə səviyyəsində neytrallaşır.

Tərcümə nəzəriyyəsinin əsas məsələlərindən biri hər bir cümlə və kontekstin mənasının onların mündəricəsi barəsində kifayət qədər signal verməsi faktıdır. Z.D.Lvovskaya bu münasibətlə rusca «Priexal Petə» cümləsini misal gətirir. Həmin cümləni iki cür başa düşmək olar: 1.Fikir eləməyin (narahat olmayın), Petya heç hara getməyib; 2.Vanya yox, Petya gəlib.

Bu və ya digər dil vahidinin bütün mümkün olan işlənmə halları irəlicədən heç bir lüğətdə nəzərdə tutulmur. Ona görə də tərcümədə təkcə ayrı-ayrı sözlərin lüğəvi mənalardan yox, daha çox konkret məqamla bağlı olan mənalardan çıxış etmək lazımdır.

Bu qəbildən olan müşahidə və qənaətlər ona gətirib çıxarmışdır ki, tərcümə sahəsində olan tədqiqatlarda dil yox, nitq diqqət mərkəzində olmuşdur. Bu isə «tərcümə ediləbilməyin» ilk səbəbi olmuşdur. Bunun sayəsində tərcümədə ekvivalentlik məsələsinə funksional yanaşma meydana gəlir. Bunun mahiyyəti ondan ibarətdir ki, ilkin dildəki (İD) mətnlərin bu və ya digər mənalardan tərcümə dilindəki (TD) mətnə hansı vahidlərlə verilməsi vacib deyildir, vacib olan onların funksional eyniliyi məsələsidir.

Tərcümənin vəzifəsi orijinalın ünsürlərinin və strukturunun hasil edilməsi, illah da dəyişdirilməsi (çevrilməsi) deyil, odur ki, tərcüməçi onların funksiyasını başa düşsün və belə ünsürləri öz dilinin strukturlarına daxil etsin; bunlar imkan daxilində bərabər funksional yararlılıq və ekvivalentlər ola bilərlər.

Bu istiqamətdə aparılan axtarışlar nəticəsində aşkar olunmuşdur ki, nitqi müəyyən mədəniyyətin, müəyyən sosial kollektivin nümayəndəsi olan, özünün fərdi, subyektiv cizgiləri olan insandan ayrılıqda öyrənmək olmaz.

Bu mövzuda deyilən nəzəri müddəaların illüstrasiyası kimi böyük Azərbaycan şairi S.Vurğunun «Yevgeni Onegin» mənzum romanının tərcüməsi üzərində necə çalışdığına dair qeydləri olduqca xarakterikdir. O yazırdı: «...Puşkin dilinin sadəliyini və onun fikir dərinliyini qorumağa böyük diqqət vermişəm. Tərcümə etdiyim zaman *mən həmişə özümə belə bir sual verirdim: görəsən, Puşkin özü burada öz fikirlərini Azərbaycan dilində necə ifadə edərdi? Bu sual mənə məcbur edirdi ki, Puşkinin obrazlarını daha diqqətlə və daha dərinləndirərək edim, onları ümkün qədər dəqiq, sadə, ifadəli tərcümə edim*» (Tərcümə sənəti, 1990: 16-17).

Şair daha sonra tərcümə üzərində işləyərkən Puşkinin yaradıcılığı haqqında tarixi materiallar, tənqid və bibliografiyanın ona çox kömək etdiyindən danışır. «Bü materiallardan istifadə edərkən, mən Puşkinin nə cür şəraitdə yaratdığını, onun həyəcanlarını öyrənirdim».

S.Vurğunun sonrakı sözləri onun fikrinin, niyyətinin başqa cür istiqamətini də aydınlaşdırır: «*Tərcümə zamanı daim çalışırdım ki, sxematizmə (hərfilliyə) yol verməyim, tərcüməni canlı, dolğun edim, elə edim ki, əsər Azərbaycan xalqı üçün aydın olsun. «Yevgeni Onegin»in tərcüməsində mən həmçinin Azərbaycan dilinin saflığını, əlvanlığını, ahəngdarlığını qoruyub saxlamağa çalışırdım*».

Ayrı-ayrı dil kollektivlərinə mənsub olan adamların nitqi üzərində müşahidələrin ən mühüm nəticələrindən birini belə bir fikir təşkil edir ki, məntiqin və dünyanın dərk olunması qanunlarının eyni olmasına baxmayaraq, ayrı-ayrı xalqlar dünyanı özünəməxsus, spesifik şəkildə «görürlər», onları əhatə edən gerçəkliyi başqa-başqa şəkildə əks etdirirlər və gerçəkliyin özü müxtəlif xalqlar üçün eyni olmaya bilər. Həmin müşahidələrdən çox vaxt belə bir nəticə çıxarmışlar ki, guya varlıq yox, dil ictimai şüuru formalaşdırmağa qabildir (Sepir-Uorf fərziyyəsi).

Müxtəlif dillərin təkcə formal yox, semantik strukturlarının da özünəməxsusluğu onunla bağlıdır ki, dil təfəkkür üzərində üstünlüyə malikdir, hər bir xalqın dili həmin xalqın idrak fəaliyyəti prosesində formalaşır.

Həmin amillərin nəzərə alınmaması «tərcümə ediləbilməmək» haqqında mübahisələrin səbəblərindən biridir.

Başqa xalqın həyat şəraitini, onun həyatının tarixi, sosial, siyasi faktlarını bilməmək, orijinal mətni başa düşməmək də tərcümə etmək üçün çətinlik törədə bilər. Xalqın dili, mədəniyyəti, tarixi məişəti arasında əlaqə tərcümə nəzəriyyəsinin maraq dairəsinə daxil olan məsələlərdir. Bü müddəə tərcümə nəzəriyyəsi və praktikasında böyük rol oynayır.

Ümumi tərcümə nəzəriyyəsi ikidilli ünsiyyət prosesini səciyyələndirən bütün amillərin qarşılıqlı təsirlərini aşkar etməlidir ki, o, hər cür dil kombinasiyaları üçün istifadə edilə bilsin. O, tərcümə prosesinin ümumi qanunauyğunluqlarını müəyyənləşdirməli, tərcüməçilik praktikasının qarşısına çıxan problemlərin aradan qaldırılması yollarını göstərməlidir.

Tərcümənin birdilli ünsiyyətdən bir əsas fərqi vardır: Tərcüməçi tərcümə dilində mülahizələr yaradarkən özünün şəxsi ünsiyyət məqsədini, niyyətini yox, orijinalın müəllifinin ünsiyyət vəzifəsini reallaşdırır: o öz fikrini yox, özgənin fikrini ifadə edir.

Z.D.Lvovskaya tərcümə nəzəriyyəsini (tərcüməşünaslığı) öz obyektı və öz predmeti olan bir elm kimi səciyyələndirir. Onun obyektı ikidilli ünsiyyət aktı kimi başa düşülən tərcümə prosesidir. Bura orijinal müəllifinin mətn yaratması anından onun adresatı tərəfindən başa düşülməsinə qədər tərcümənin bütün iştirakçılarının nitq fəaliyyəti daxildir. Tərcümə nəzəriyyəsinin predmeti tərcümə prosesinin mahiyyətinin açılması və onun ümumi qanunauyğunluqlarının aşkar edilməsidir” (Lvovskaya, 1980: 38). Ümumi tərcümə nəzəriyyəsi çərçivəsində bir sıra fundamental məsələlərin həlli mümkündür. Bura invariantlığı, adekvatlığı və qismən də ona nail olma yollarını aid etmək olar.

Z.D.Lvovskaya tərcümə nəzəriyyəsinin inkişaf yollarından danışarkən müasir tərcümə nəzəriyyəsinin öz obyektinin spesifikasiyasına uyğun olaraq modelləşdirmə metodunu əsas metod kimi seçib-götürdüyünü qeyd edir.

Belə bir qərar tərcümə sahəsində tədqiqatların ilkin dil və tərcümə dili arasında müvafiqliklər axtarmaq söyləri nəticəsində bərqərar olmuşdur. Bu zaman güdülən məqsəd tərcümə dilinin və ilkin dilin hansı leksik və qrammatik vahidlərinin bir-birinə müvafiq gəldiyini müəyyənləşdirmək olmuşdur. Həmin müvafiqliklər nitq yox, dil səviyyəsi ilə məhdudlaşmışdır.

Z.D.Lvovskaya qeyd edir ki, bu cür tədqiqatlar iki dilin müqayisəli öyrənilməsi imkanlarını tükətmir və tərcümə prosesinin spesifik qanunauyğunluqlarını müəyyənləşdirməyə imkan verir. Belə ki, iki mətnin ekvivalentliyi heç də ayrı-ayrı dil vahidlərinin ekvivalentliyini nəzərdə tutmur. Bütövlükdə nitq fəaliyyətinin olduğu kimi, ikidilli nitq fəaliyyətinin də ümumi qanunauyğunluqları yalnız mündəricənin dil və dildən xaric amillərinin tədqiq yolu ilə öyrənilə bilər (Levitskaya, Fiterman, 1976: 41).

Bu qeydlərin sonunda belə bir təsəvvür yarana bilər ki, burada söhbət ümumiyyətlə iki dilin müqayisəli tədqiqindən söhbət gedir. Bu belə deyildir. Z.D.Lvovskaya göstərir ki, tərcümə haqqında elm iki dilin statistik tutuşdurulması yolu ilə yox, tərcümənin spesifikasiyasının nitq fəaliyyətinin xüsusi öyrənilməsi yolu ilə, tərcümənin nəticəsinə təsir göstərən amillərin tədqiqi yolu ilə, imkan dairəsində tərcümə zamanı təfəkkür proseslərinin dinamikası və mündəricə ekvivalentliklərinin kommunikativ cəhətdən işlənilib-hazırlanması yolu ilə inkişaf etməsidir.

Bütün bunların nəticəsi tərcümə proseslərinin, yəni tərcümə zamanı ardıcıl olaraq bir-birini əvəz edən analiz və sintezlərin modelləşdirilməsi təşəbbüsləri olmuşdur.

Z.D.Lvovskaya hər bir modeli bir nəzəriyyəyə bərabər tutur. O, linqvistik və ekstralingvistik amillərin qarşılıqlı təsiri, dil mənalı və nitq məhsulunun mündəricəsi arasındakı münasibətləri səciyyələndirir. Həmin prinsipə görə tərcümə modelləri aşağıdakı növlərə bölünür: 1. Dil modelləri; 2. Kommunikativ modellər; 3. Aralıq hallar. Tədris prosesində bu prinsiplərə mütləq riayət olunmalıdır.

Tərcümənin dil nəzəriyyəsinə transformasiya və semantik modellər, qanunauyğun müvafiqliklər nəzəriyyəsi aiddir.

Tərcüməyə kommunikativ yanaşma dinamik model, ekvivalentlərin səviyyəsi nəzəriyyələri ilə təmsil olunur

A.Lilova tərcümənin üç əsas forması (yazılı, şifahi və maşın tərcüməsi) və üç əsas növünü (ictimai-siyasi ədəbiyyatın tərcüməsi, bədii ədəbiyyatın tərcüməsi və elmi-texniki ədəbiyyatın tərcüməsi) onların janr və həmhüddud növləri ilə birlikdə qeyd edir. O, belə hesab edir ki, bu forma və növlərin elmi xarakteristikasını vermək ümumi tərcümə nəzəriyyəsinin ən mühüm vəzifəsidir.

V.Q.Qak tərcümənin vəzifəsinə aşağıdakıları aid edir: «Tərcümənin vəzifəsi təkcə orijinalın dilində xəbər verilən fikirlərin məzmununun dəqiq ifadə olunması deyil, tərcümə dilinin vasitəsilə üslub və xəbərvermə formasının bütün xüsusiyyətlərinin yenidən yaradılmasıdır» (Gak, 1980: 9).

L.S.Barxudarov orijinala tərcümənin bir vəhdət halında özünü göstərməsini obyektiv bir zərurət kimi qiymətləndirir: «Bir tərəfdən tərcümə mətninin köməyi ilə orijinalın öz auditoriyasına göstərdiyi təsirə malik olma, digər tərəfdən isə tərcümənin dil vasitələrinin özünəməxsusluğu

mətnin dil məzmununun yenidən qurulması zərurətini ortaya çıxarır. Məhz bu zərurət tərcümə çevrilmələri, əvəzlənmələr, əlavə və buraxmaların (ötürmələrin) ilkin linqvistik əsasıdır» (Barkhudarov, 1975: 190).

R.T.Levitskaya və A.M.Fiterman transformasiyaların müxtəlif növlərini əsaslandırırlar: «Bir dildən başqa dilə tərcümə qrammatik transformasiya – bura birinci növbədə cümlənin tərcüməsini, onun quruluşunun dəyişdirilməsini aid etmək lazım gəlir – istər sintaktik, istərsə də morfoloji səciyyəli cürbəcür əvəzlənmələr olmadan mümkün deyildir. Bir və ya bir neçə sözün əlavə edilməsi və buraxılmasının da böyük əhəmiyyəti vardır» (Levy, 1970: 71).

Müəlliflər qrammatik transformasiyaların səbəblərini də göstərirlər: bunlar həm leksik, həm də qrammatik səciyyəli ola bilərlər. Doğrudur, qrammatik transformasiyalarda əsas rol dillərin quruluşundakı fərqlərlə bağlı olan qrammatik amillər oynayır. Bununla belə, bir çox hallarda transformasiyanın bu iki növü elə çarpazlaşır ki, nəticədə o, leksik-qrammatik xarakter kəsb edir.

Misal üçün müəlliflər ingilis dilinə müraciət edirlər. İngilis dili analitik dil olduğundan onda morfoloji zəmin asılı mövqe tutur. Sözlər arasında münasibətlər bu dildə söz sırası ilə ifadə olunur. Sintaksisin bu cür üstünlüyü bir sıra vahidlərdə özünü büruzə verir ki, rus dilində onların müqabili heç də həmişə olmur. Ona görə də tərcümə zamanı onlar bir sıra transformasiyalara səbəb olur.

Demək lazımdır ki, həmin sözləri eynilə Azərbaycan dilinə aid etmək olar. Belə ki, Azərbaycan dilində morfoloji zəminin rolu ingilis dilindəkindən artıqdır.

R.T.Levitskaya və A.M.Fiterman leksik transformasiyaların rolunu bu cür izah edirlər. Dillərin leksik sistemində uyğunsuzluqlar özünü göstərir, çünki Sepirin dediyi kimi, «hər dilin öz qabığı var». Dilin leksik-semantik özünəməxsusluğu, hər şeydən əvvəl, sözün məna strukturunun tipində özünü büruzə verir. Hər bir söz nəsə əlahiddə bir şey deyildir. O, dilin leksik-semantik sisteminin bir hissəsi, onun təşkiləddici ünsürüdür. Müxtəlif dillərdə sözün semantik strukturunun özünəməxsusluğu bununla bağlıdır. Bundan başqa, müxtəlif dillərdə müvafiq semantik vahidlər dil sistemində müxtəlif mövqe tuta bilər. Bu isə onların mənalarının müxtəlif olmasına səbəb olur. Söz bir dildə işlək olub, başqa dildə işlək olmaya bilər. Hətta onun terminoloji mənası ola bilər. Müəlliflər ingilis və rus dillərində işlənən beynəlmiləl sözləri buna misal çəkirlər. Biz əlavə edə bilərik ki, beynəlmiləl sözlər Azərbaycan dilində də özlərinin ümumi mənalarından təcrid olunmuş şəkildə fəaliyyət göstərir.

Dillərin təkcə leksik sistemlərinin yox, üslubi elementlərinin də milli xarakteri vardır. Müxtəlif dillərin üslubi priyomları (üsulları) əsasən eyni olsa da, onların nitqdə işlənməsi başqa-başqadır. Hər bir dilin üslubi sistemində eyni priyomun müxtəlif şəkildə işlənməsinin dərəcəsi vardır. O, müxtəlif vəzifələr yerinə yetirir, müxtəlif xüsusi çəkiyə malikdir ki, bu, transformasiyaları vacib edir. Qrammatik və leksik əvəzlənmələr kimi, üslubi əvəzlənmələr də mümkün və hətta zəruridir. Tərcüməçi öz işində bir prinsipi rəhbər tutmalıdır: O, orijinala xas olan effekti tərcümədə yaratmalıdır, yəni orijinalın doğurduğu reaksiyaya nail olmalıdır. Doğrudur, o çox vaxt tamamilə başqa vasitələrə əl atmaqla bu məqsədinə çatır. Müəlliflər qeyd edirlər ki, tərcüməçi priyomun özünü saxlamağa cəhd etməməlidir, amma verilmiş kontekstdə onun funksiyasını ehtiva etməlidir.

L.A.Çernyaxovskaya görə, mənacə üzvlənmə müxtəlif dillərdə müxtəlif dil vasitələri ilə ifadə olunur. Məsələn, türk dillərində mənacə üzvlənmə sadəcə olaraq subyekt və predikata qrammatik üzvlənmə ilə üst-üstə düşür (Chernyakhovskaya, 1976:s. 89).

Ümumi kommunikativ vəzifənin ifadəsi və məlumat, formal-qrammatik strukturlarda dəyişikliklərin ifadəsindən ötrü hər bir dildə müəyyən vasitələr yığını (toplusu) vardır. Məsələn, ingilis dilində ayrıca götürülmüş cümlədə mənacə (mündəricə etibarilə) mərkəz cümlənin sonuna düşür:

I met the man *in New York*

Məlumat strukturunda dəyişiklik olduqda ya intonasiya, ya da formal-qrammatik strukturu dəyişən dil vasitələri – artıqlar, işarə əvəzliyi, xüsusi ayırdedici konstruksiyalar – işə salınır.

Beləliklə, aydın olur ki, kommunikativ vəzifə hələ kontekstə daxil edilməyən ayrıca götürülmüş cümlədə yerinə yetirilir. O hələ nitqdən kənarda güman edilən potensial informasiya strukturunu

təşkil edir. Bu isə ona dəlalət edir ki, kommunikativ vəzifənin ifadə olunması sintaksislə yanaşı, cümlənin ümumi quruluşunun ayrılmaz tərkib hissəsidir.

Ümumi kommunikativ vəzifənin üzərinə fərdi, situativ kommunikativ vəzifənin qoyulması informasiyanın quruluşunda dəyişikliklər yarada bilər. Məhz ümumi vəzifənin üzərinə konkret kommunikativ vəzifənin qoyulmasının yaratdığı bu hadisəni aktual nitq üzvlənməsi adlandırmaq lazım gəlir. O həm cümlənin kommunikativ yüklənmə vasitəsi ilə, həm də cürbəcür dil vasitələri ilə ifadə olunur. Demək, onun özünün yeganə ifadə vasitəsi yoxdur. Amma həmin cürbəcür dil vasitələri içərisində biri cümlədə iştirak edir: bu, ümumi kommunikativ vəzifə cümlənin müxtəlif üzvləri ilə formalaşmış məna yükləri arasında müəyyən semantik əlaqələrin ifadə olunmasıdır.

Buradan belə qənaətə gəlmək olar ki, məna üzvlənmənin iki səviyyəsindən danışmaq olar: a) cümlə səviyyəsində, kontekstdən kənarda məna üzvlənmə.

b) mülahizə səviyyəsində məna üzvlənmə. Birinci halda onu cümlənin daxili struktur əlaməti kimi götürmək olar. İkinci halda cümlə situasiyaya daxil olur və konkret kommunikativ vəzifə qazanır. Bu səviyyədə kommunikativ vəzifənin ifadəsi cümlənin daimi struktur tərkib hissəsi olaraq qalır ki, bunun sayəsində başa düşmə (anlama) təmin olunur. Lakin ayrı-ayrı hallarda məna (mündəricə) mərkəzinin məntiqi, yaxud emosional cəhətdən ayırd edilməsi zərurəti meydana çıxarkən (yəni, situativ vəzifə ümumi vəzifəni dəyişdirərkən) cürbəcür dil vasitələrindən istifadə olunur. Bunlar mülahizənin istər formal-qrammatik, istərsə də informasiya strukturunu dəyişirlər. Belə ki, məna üzvlənmə anlayışı cümlənin formal-qrammatik strukturuna dairəsindən kənara çıxarılır və mülahizənin informasiya strukturunun ifadəsi kimi nəzərdən keçirilir.

L.A.Çernyaxovskayanın tədqiqatının bir hissəsinin mövzusunı mülahizənin informasiya strukturuna cümlənin formal-qrammatik strukturuna arasında münasibətin aydınlaşdırılması təşkil edir. Müəllif qeyd edir ki, mülahizənin informasiya strukturuna məzmunun strukturunu təşkil edir və kommunikativ yük məzmun qrupları (cümlə üzvləri) arasında bölünür.

Nəticə

V.Q.Qak və Y.İ.Lvin tərcümənin vəzifəsini aşağıdakı şəkildə təyin edirlər: «Tərcümənin vəzifəsinə orijinalın dilində olan fikirlərin, xəbərlərin (məlumatın) təkcə dəqiq ifadəsi deyil, tərcümə dilinin vasitələri ilə xəbərin üslub və formasının bütün xüsusiyyətlərini vermək daxildir. Məzmun və formanın vəhdətinin ehtiva edilməsinin məhz bu vəzifəsi tərcüməni başqa dildə ifadə olunmuş məzmunun verilməsinin başqa üsullarından (nəql etmə, referatlaşdırma və s.) fərqləndirir» (Gak, 1980: 8).

Müasir dövrdə mətnlərin ingilis dilinə tərcüməsi və bu tərcümənin xüsusiyyətləri öyrənilmə prinsipləri məqalədə yer almışdır.

Ədəbiyyat

1. Tərcümə sənəti. (1990). Bakı: Elm, 344 s.
2. Lvovskaya, Z.D. (1985). Teoreticheskiye problemy perevoda (na materiale ispanskogo yazyka), M., Vysshaya shkola, 230 s.
3. Levitskaya, R.T., Fiterman, A.M. (1976). Problemy perevoda. M., 209 s.
4. Gak, V.G., Levin, Yu.I. (1980). Kurs perevoda. frantsuzskiy yazyk. 2-ye izd., M.
5. Barkhudarov, A.S. (1975). Yazyk i perevod. Voprosy obshchey i chastnoy teorii perevoda. M., 240 s.
6. Levy, I. (1970-1980). Sostoyaniye teoreticheskoy mysli v oblasti perevoda. V sb.: Masterstvo perevoda, Sb. Shestoy. M., s.416-417.
7. Chernyakhovskaya, L.A. (1976). Perevod i smyslovaya struktura. M., 201 s.
8. Gak, V.G., Levin, Yu.I. Kurs perevoda. Frantsuzskiy yazyk. 2-ye izd.

Göndərilib: 09.05.2023

Qəbul edilib: 20.06.2023